

Varför dras nazister och högerextremister till Asien?

Tobias Hübinette

(ur *Orientaliska Studier* 111/2003)

Efter att under flera år ha ägnat mig åt forskning om den svenska nationalsocialismen vid sidan av Koreastudierna har jag frapperats av hur ofta samma namn dyker upp i båda världarna, det vill säga både som organiserade aktivister på yttersta högerkanten och som forskare och skribenter i Asienfrågor. Det finns all anledning att fundera över vad detta beror på, men innan jag inleder min redovisning av några av de mest tydliga exemplen och ett försök till en förklaring vill jag redovisa några av de kommentarer jag fått inför artikeln.

Flera har påpekat att jag samtidigt borde granska alla de vänsterextremister som särskilt drogs till Kina och sinologin under 1960- och 70-talen för att balansera bilden. Andra har avrått mig från att ta mig an ämnet överhuvudtaget av personliga eller integritetsmässiga skäl, vilket innebär att de själva har släktmässiga eller personliga band till personerna i fråga eller vill skydda dessa alternativt skylla över deras åsikter.¹

Sammanställningen bygger i första hand på de aktuella organisationernas och partiernas efterlämnade material i form av matriklar och publikationer, men också på polismaterial, bearbetningar samt allmänna tidningsartiklar. Artikeln följer kronologiskt den svenska nationalsocialismens utveckling från tiden kring förra sekelskiftet och fram till idag.

Geopolitikerna

Professor Rudolf Kjellén, statsvetare och grundare av geopolitiken, räknas som en av föregångarna till nationalsocialismen med sitt våldsförhållande och sin syn på staten som en biologisk organism som söker expansion i rummet.² Bert Edström har i en tidigare artikel i denna tidskrift redogjort för Kjelléns djupa beundran för Östasien i allmänhet och Japan i synnerhet.³

Kjellén uppfattade Japan efter rysk-japanska kriget som en framtidsnation samtidigt som han varnade Väst för vad östasiaterna gick för: "De gule ha det lägre självmedvetandets lycka, som

¹ Att forskare betraktar forskare är nog lika känsligt som att journalister granskar journalister. Ett av många ansett kontroversiellt exempel på det förstnämnda är Hans Hägerdals avhandling *Väst om öst. Kin forskning och kinasyn under 1800- och 1900-talen* (Lund, 1986).

² Nils Elvander, "Rudolf Kjellén och nationalsocialismen", *Statsvetenskaplig Tidskrift* 59 (1956), 15-41.

består i frånvaro af högre personlighetsbehof och oförmåga af djupare lidande.”⁴ Den “gula faran” tolkade Kjellén som ”...kampen om världshägemonien mellan de hvite och de gule...”, och Europa hade endast ett alternativ i konfrontationen med Östasien, nämligen att ”...organisera sig som Europas Förenta stater.”⁵

En annan av det tidiga 1900-talets mer namnkunniga statsvetare var Rütger Essén, lärjunge till Kjellén och en av sin tids mest inflytelserika debattörer i Asienfrågor med titlar som *Mellan Östersjön och Stilla havet. Asiatiska problem och minnen* (1924), *Kinas omdaning* (1927) och *Från Asiens oroshärdar* (1931).⁶ Han tolkade under mellankrigstiden ett pessimismens Europa efter världskriget som hotades av antikoloniala krafter. Kina var redan förlorat till japanerna, Indien höll på att glida engelsmännen ur händerna och endast en fastare kontroll över Afrika kunde säkerställa de vitas världshegemoni.⁷

Essén var medlem i högerns ungdomsförbund Sveriges Nationella Förbund, SNF, som från 1934 bröt med moderpartiet och utvecklades till ett fascistiskt parti. Från 1944 och fram till sin död 1972 fungerade Essén som dess partiledare och redaktör för SNFs organ *Dagsposten*, efter kriget omdöpt till *Fria Ord*.⁸ Den 3 maj 1945 skrev Essén i partiorganet *Dagsposten* om den då nyligen bortgångne Adolf Hitler: “Den man som kunnat åstadkomma detta måste verkligen ha rubbat många cirklar. Han måste ha känts och uppfattats som ett livsfarligt hot mot hela den borgerliga självbelåtenhetens dittills trygga värld, i vilken den borgerliga suffisansen blommade i hela sin pösiga prakt. Världskombinationen av roffar- och monopolkapitalism parad med massiv populär dumhets industrialiserade utnyttjande var den första faktor, som byggde upp världsfrenten mot Adolf Hitler. Vid dess sida och inom dess cirklar verkade överallt judendomen.”⁹

3 Bert Edström, “Rudolf Kjellén och Japan”, *Orientaliska Studier* 89 (1996), 13-35.

4 Rudolf Kjellén, *Den stora Orienten. Resestudier i österväg* (Göteborg, 1911), 267.

5 Kjellén (1911), 257-72 och 311-15.

6 Åke Holmberg, *Världen bortom Västerlandet II. Den svenska omvärldsbilden under mellankrigstiden* (Göteborg, 1994), 110-118.

7 Rütger Essén, *Sverige upplever världen. Vår politiska historia från sekelskiftet till nu 1935* (Stockholm, 1935), 64.

8 *Nationalencyklopedin* Femte bandet (Höganäs, 1991), 607. Esséns dotter Marianne Rasmuson, född i Tokyo under föräldrarnas Japanvistelse och professor i genetik vid Umeå universitet, har gått i sin fars fotspår i politisk bemärkelse med artiklar i *Fria Ord*. Se bland annat Marianne Rasmuson, “Generna och hjärnan”, *Fria Ord* 15/9 1984.

9 Se ledaren i *Dagsposten*, 3/5 1945.

Resenärerna

Den första hälften av 1900-talet var också resenärernas och de forskningsresandes tid. En av de mest lästa som reste runt i Östasien var William A:son Grebst,¹⁰ från 1913 och fram till sin död sju år senare redaktör för den antisemitiska tidningen *Vidi* med redaktion i Göteborg.¹¹

Den store giganten inom svenskt forskningsresande, Sven Hedin, var som hedersdoktor vid tio olika universitet och ledamot av 15 akademier inklusive den svenska sin tids kanske mest kände svensk. Hedin genomförde sju expeditioner i Asien som gjorde honom världsberömd, hemförde tiotusentals föremål, gav ut 65 böcker utgivna på 22 olika språk, och efterlämnade 145 band dagböcker och 80 000 brev. Anekdoterna om Hedin är otaliga. Vid ett besök i Teheran 1890 tog han sig i hemlighet in på helig mark, Stillhetens tempel där de avlidna enligt persisk tradition förvarades, skar av tre huvuden och tog med sig dessa som troféer till en svensk rasbiolog, och trots bättre vetande och ett bristfälligt vattenförråd gav han sig 1895 ut i Taklamakan-öknen varvid två följeslagare avled under strapatserna.¹² Under en senare expedition till Tibet i jakten på att komma först till Lhasa avled dessutom ännu en av Hedins inhyrda "kulier". Flera Hedin-kännare har slagits av dennes hänsynslöshet och egoism för att till varje pris uppnå sina mål, även på bekostnad av avlidna människor och djur.

1908 besökte Hedin Japan och Korea och sammanträffade bland annat med den bland koreaner så avskydde Ito Hirobumi. Hedin umgicks även med general Akashi Motojirō, kallad "Slaktaren" för sina insatser i att krossa det koreanska motståndet i den nyligen erövrade kolonin och bosatt i Sverige som organisatör av det japanska spioneriet på 1910-talet.¹³

Politiskt varnade Hedin liksom Kjellén vid sekelskiftet för den "gula faran", och 1914 deltog han i egenskap av medförfattare till borggårdstalet i störtandet av den demokratiskt valda regeringen Staaf. Under första världskriget ställde sig Hedin på Tysklands sida, och han välkomnade det nationalsocialistiska maktövertagandet i Tyskland 1933.

¹⁰ Bland Grebsts titlar kan nämnas *I soluppgångens land. På velociped genom Japan* (Göteborg, 1909) samt *I Korea. Minnen och studier från "Morgonstillhetens land"* (Göteborg, 1912).

¹¹ Barthold Lundén, "W A:son Grebst 16/9 1920", *Vidi* 38/1920, och Nils Weijdegård, "Tidningen *Vidi* och det homosexuella kloakträsket", *Lambda Nordica* 1/1995.

¹² *Vem är det. Svensk biografisk handbok 1951* (Stockholm, 1951), Arne Reberg, "Han gillade både Hitler och-Mao...", *Expressen* 8/10 1978, och Bosse Sandström, "Storsvensken. Sven Hedin, adlad, nazist och upptäcksresande", *Aftonbladet* 25/9 1977.

¹³ Sven Hedin, *Stormän och kungar 2* (Stockholm, 1950), 65-78.

Vid olympiaden i Berlin 1936 tillhörde Hedin öppningstalarna och blev personlig vän med Hitler. I flera skrifter och artiklar i svensk och utländsk nationalsocialistisk press uttryckte han innan och under kriget öppet sitt stöd för Tysklands ledare och den antisemitiska politiken.¹⁴ När Hedin erhöll ett hedersdoktorat i München 1943 inrättades ett Hedin-institut knutet till SS-chefen Himmlers lindebarn, SS-Ahnenerbe, dit Hedin i egenskap av kännare av Centralasien också lånade ut sitt namn.¹⁵ Ahnenerbe organiserade expeditioner till Centralasien för att försöka finna inte bara de ursprungliga arierna någonstans i Afghanistan, Nordindien eller Tibet, utan också ett "ariskt klimat", ett "ariskt landskap", ett "ariskt djurliv" och en "arisk växtlighet".¹⁶

1943 vägrade han att göra något för att rädda judarna trots en personlig vädjan från ärkebiskop Eidem.¹⁷ Hedin skrev i sitt svarsbrev till ärkebiskopen att farhågor och anklagelser om judarna som "vampyrer och parasiter, vilka utsugit germanskt blod" var "fullt berättigade".

Hedin var medlem och styrelseledamot i pronazistiska Svensk-Tyska Föreningen och Riksföreningen Sverige-Tyskland, han gav ekonomiska bidrag till nationalsocialistiska grupper som Svenska Aktiva Studentförbundet och han ägde aktier i SNFs tidning *Dagsposten*.¹⁸

I krigets slutskede skrev Hedin 1945 att Tyskland ska "likvidera Österns barbari".¹⁹ Hedin var en av ett fåtal svenskar som vid Hitlers självmord 1945 skickade ett kondoleanstelegram till

14 Se bland annat "Den verkliga vännen. Sven Hedin är uppskattad i Nazityskland", *Trots Allt* 20/1940, "Sven Hedin lovar ett fredsparadis. Lovsjunger profetiskt sitt rätta fosterland", *Trots Allt* 43/1941, "Sven Hedin kämpft. Bolsjevismen ska utrotas", *Trots Allt* 47/1941, där ryssarna beskrivs som "odjur i människogestalt", "Hedin i fält", *Trots Allt* 2/1942, och "Svensk akademiledamot i dåligt sällskap. Sven Hedin medarbetar i schalburgarnas tidning", *Trots Allt* 9/1944. Se även "Sven Hedin om Versailles-freden", *Tysk veckorevy* 64/1941, Sven Hedin, "En hälsning till Nordisk Ungdom", *Ungt Folk* midvinter/1943, där han varnar medlemmarna i det nationalsocialistiska ungdomsförbundet för "Österns barbarer".

15 Michael H. Kater, *Das Ahnenerbe der SS 1935 - 1945. Ein Beitrag zur Kulturpolitik des Dritten Reiches*, München, 1997.

16 Den amerikanske professorn i geografi, Nigel J.R. Allan, har vid ett flertal tillfällen behandlat detta närmast besatta sökande efter ariernas eller indo-européernas urhem som nazisterna hoppades kunna hitta. Enligt Allan hade nazisterna varit beredda att inte bara utrota de icke-ariska människor som levde i regionen, utan också det "icke-ariska" växt- och djurliv som fanns där för att slutligen återskapa detta ariska urhem eller paradiset.

17 "Sven Hedins iskalla brev om judarna", *Expressen* 15/4 1987.

18 "Riksföreningen Sverige-Tyskland årsmöte. Professor Nilsson-Ehle avgår som ordförande ordförande och efterträdes av professor Liljeqvist", *Sverige-Tyskland* 2/1939, och "Ur Dagspostens historia. Aktievalören sänkes och nytt kapital anskaffas", *Trots Allt* 6/1944.

19 Sven Hedin, "Die einzige Macht", *Der Deutsche in Schweden* 4/1945.

tyska legationen i Stockholm och beklagade ”förlusten av Tysklands store ledare”. Inför arbetet med *Stormän och kungar* listade Hedin Adolf Hitler som nummer 19 bland “stora män”. Förlaget valde dock att ej ta med Hedins skildring av sina möten med “...titanen, som i ett ögonblick av största fara räddade sitt fosterland från en fientlig invasion”.²⁰ Även efter kriget och fram till sin död 1952 fortsatte Hedin att publicera sig i svensk och utländsk nationalsocialistisk press.²¹ Bara några dagar innan sin bortgång skrev Hedin i *Fria Ord* och beklagade sig över “...vår södersargade och försumpade värld, där lögnens och oduglighetens hjältar nått den seger de med förenade krafter vunnit.”²²

Asienforskarna

Av regelrätta Asienforskare som varit verksamma vid svenska universitet från 1930-talet och fram till 1970-talet, i vissa fall efter pensionen och fram till dags dato, kan nämnas ambassadör Gunnar Jarring, professor i turkisk språkvetenskap, som 1936 var kandidat för fascistiska SNF i andrakammarvalet,²³ och 1942 mottog hakkorsprydda Tyska Örnens Orden för sina insatser som underrättelseman för C-byrån, den svenska militära underrättelsetjänst som under kriget huvudsakligen gick Nazi-Tysklands ärenden.²⁴

I bibliografien *Gunnar Jarring* och utgiven 1977 på 70-årsdagen hittas i Tabula gratulatoria flera av Jarrings gamla partikamrater från SNF-tiden såsom Arvid Fredborg, Karl Olivecrona, Erik Rooth och Uno Willers.²⁵ Intressant nog saknas artikeln “Ett paradys på jorden”, i *Nationell Jul* 1936, utgiven av den radikala Malmöavdelningen under ledning av fascistideologen Per

20 Se Bruno Baumann, *Karavan utan återvändo* (Stockholm, 2000), 80.

21 Sven Hedin, ”Gruss an die deutschen Studenten”, *Nation Europa* 2/1952.

22 Sven Hedin, ”Sven Hedin om Fria Ord. Det är vår plikt att hålla ut”, *Fria Ord* 8/11 1952. Parentetiskt kan nämnas att även Hedins efterträdare i Svenska akademien, Sten Selander, hade en pro-nazistisk bakgrund med dikter om raskriget mot “den judiska makten”. Se till exempel Sten Selander, “Hell Germaner!”: “Hell Germaner! Hård är striden. Ingen sörjer när I liden, ingen ger er lejd och nåd. Hatet som en häxbrygd sjuder, hånets hesta stämmor yla. Lugna, med föraktfull kyla svaren I, och svaret Ijuder: bragd och dåd! Hatar gör blott den som rädes. Som ett segertecken bären stolta världens hat! Glädjens därför att I ären varg i veum allestädes! Kaos vika skall för lagen. Morgon gryr. Den nya dagen är german, ej asiat.”, *Wärendsbladet* 3/1965.

23 “Fyrstadskretsens nationella lista klar”, *Nationell Tidning* 34/1936. Jarring lämnade i samband med krigsutbrottet SNF tillsammans med andra namnkunniga partikamrater som Sverker Åström, Olof Rydbeck, Erik Anners och Arvid Fredborg.

24 Om C-byrån, se Maj Wechseltmann, *De bruna förbindelserna* (Stockholm, 1995).

25 Christopher Toll & Ulla Ehrensverd (red.), *Gunnar Jarring* (Stockholm, 1977).

Engdahl.²⁶ I artikeln skrev Jarring om Kashmir där “den äkta ariern lever kvar med alla rasens kännetecken”. 1972, när ambassadör Jarring medlade i den arabisk-israeliska konflikten på FNs uppdrag, avslöjades dennes pro-nazistiska förflutna.²⁷

Björn Collinder, professor i finsk-ugriska språk, var den som gav Seung-bog Cho, sedermera professor i japanska, en plats vid Uppsala universitet på 1950-talet där han ägnade sig åt att studera koreanskans släktskap med de altaiska språken.²⁸ Hela familjen Collinder ska enligt uppgift ha varit känd för sin reaktionära och antisemitiska hållning, och 1964 valde professorn att inträda som medlem i Uppsalavdelningen av Nysvenska Rörelsen, Per Engdahls fascistiska organisation.²⁹ Redan som ung hade Collinder varit medlem i Carl Ernfrid Carlbergs antisemitiska Gymniska förbundet,³⁰ och 1970 deltog han tillsammans med flera andra framträdande akademiker med en artikel i en skrift tillägnad SNF-ledaren Rütger Essén på dennes 80-årsdag.³¹

Bland indologerna hittas Stig Wikander, professor i sanskrit, skribent i högerextrema *Fri Opposition* på 1930-talet³² och liksom Hedin medlem i Riksföreningen Sverige-Tyskland under kriget.³³ Ännu en indolog, docent Erik Gren som 1952 grundade den vetenskapliga tidskriften *Orientalia Suecana*, hade medlemskap i Nysvenska Rörelsen från 1940-talet,³⁴ och publicerade

26 Gunnar Jarring, “Ett paradys på jorden”, *Nationell Jul* 1936.

27 Lars Svedgård “Jarring som var riksdagskandidat för ett nazivänligt parti krävde Sveriges utträde ur NF”, *Aftonbladet* 9/5 1972.

28 Seung-bog Cho, *A phonological study of Korean with a historical analysis* (Uppsala, 1967), XI-XIII.

29 Se avdelningsrapporterna i *Vägen Framåt* 15/1964. Collinder medverkade även som skribent i Sveriges Nationella Förbunds *Fria Ord*.

30 “Stamråd och övriga medarbetare”, *Gymn* 2/1929.

31 *Rütger Essén på 80-årsdagen* 19/3 1970 (Stockholm, 1970).

32 *Fri Opposition* 1/1936 och 9/1937.

33 “En tysk kulturkritiker”, *Sverige-Tyskland* 3/1939.

34 Se matriklarna från 1941 och 1955 i Per Engdahls arkiv, RA, Stockholm.

sig även i SNF-organet *Fria Ord*³⁵ samt i *Nation Europa*, den viktigaste nationalsocialistiska publikationen i Tyskland efter kriget.³⁶

Det är viktigt att komma ihåg att just indologerna har en lång tradition av nationalsocialistiska kopplingar, då indologin som ämne alltid haft Tyskland som centrum. På 1930- och 40-talen var flera av de mest mångkunniga tyska indologerna medlemmar i det tyska nazistpartiet NSDAP.³⁷ Bland dessa kan nämnas Ludwig Alsdorf och Helmuth von Glasenapp, samt tillika SS-officerarna SS-Unterscharführer Bernhard Breloer, SS-Untersturmführer Jakob Wilhelm Hauer och SS-Obersturmführer Richard Schmidt. Sist men inte minst gäller detta även för Erich Frauwallner som gick in i österrikiska NSDAP 1932 när partiet var illegalt och enligt uppgift ska ha hållit föreläsningar i den för eftervärlden så typiska svarta SS-uniformen, designad av landsmannen Hugo Boss.

Koreasvenskarna

Korea torde vara det mest okända landet i den östasiatiska regionen, och på svenska skrivna av svenskar finns egentligen bara två introduktioner till landet. Den ena av dessa, *Koreanskt kalejdoskop*, är skriven av Åke J Ek och utkom 1972, medan den andra, *Koreaboken*, har Carin Cederberg och Janica Lundholm som författare och utkom 1997.³⁸ Ek leder en av två svenska föreningar som är knutna till Sydkorea, Svenska Koreaföreningen som bildades 1951, medan *Koreaboken* är utgiven av Koreanska Sällskapet, bildad 1961.

Ek som har ett hedersdoktorat i juridik vid ett koreanskt universitet listas i *Directory of Korean studies in Europe* från 1998 och har sysslat med forskning kring utbildningssystemet i Korea.³⁹ Han har en bakgrund i 1940-talets största nationalsocialistiska parti i Sverige, Svensk

³⁵ Erik Gren, "Begåvning och självständighet", *Fria Ord* 16/6 1956.

³⁶ Erik Gren, "Neukonservativismus", *Nation Europa* 10/1954, och Armas Sastamoinen, *Nynazismen* (Stockholm, 1961), 122. Andra namn som kan nämnas här är professor Hugo Odeberg och professor Jan Hjärpe, båda med Mellanöstern och islam som specialité. Odeberg var ordförande för Riksföreningen Sverige-Tyskland, medan Hjärpe har figurerat som skribent i *Fria Ord* och deltog som sakkunnig i rättegången mot Ahmed Rami och Radio Islam på 1980-talet där han försvarade dennes antisemitiska påståenden.

³⁷ Sheldon Pollock, "Deep Orientalism? Notes on Sanskrit and power beyond the Raj", i Carol A. Breckenridge och Peter van der Veer, *Orientalism and the postcolonial predicament* (Philadelphia, 1993), 80-96.

³⁸ Åke J Ek, *Koreanskt kalejdoskop* (Stockholm, 1972) och Carin Cederberg & Janica Lundholm, *Koreaboken* (Stockholm, 1997).

³⁹ *Directory of Korean studies in Europe* (Seoul, 1998), 84.

Socialistisk Samling, SSS,⁴⁰ och deltog vid krigsslutet i smugglingen av flyende SS-soldater från Baltikum.⁴¹

Koreaengagemanget bottnar i att Ek tillhörde den första kontingenten av Swedish Field Hospital som sändes till Korea 1950. Svenska Koreaföreningen var under Eks ordförandeskap fram till 1970-talet den ledande svenska Koreaföreningen och samlade både veteraner från Koreakriget och adoptivfamiljer. I föreningen hittades flera av Eks gamla partikamrater från 1940-talet.⁴² Ek har också under många år varit ledande i den svenska avdelningen av World Anti-Communist League, extremhögerns internationella bestående av en salig blandning västerländska nazister, östeuropeiska SS-veteraner och krigsförbrytare, afrikanska och asiatiska diktatorer, och latinamerikanska dödspatruller. Internationalen bildades på ett möte i Seoul 1954 där sekretariatet är förlagt, och inom den svenska avdelningen som regelbundet åker på kongresser ofta förlagda Taipei, Seoul, Manila, Tokyo eller Bangkok, hittas ett flertal äldre och yngre nationalsocialister och högerextremister.⁴³

Koreanska Sällskapet som idag är den ledande föreningen för svenskar som har ett intresse för Korea, har från början dominerats av de svenska officerare som tjänsgjort vid Neutral Nations Supervisory Commission på gränsen mellan Nord- och Sydkorea. Även här hittas medlemmar från de nationalsocialistiska och fascistiska partierna som Arne Ugglan från Nysvenska Rörelsen⁴⁴ och Carl-Olof Wrang från både SNF och SSS samt frivillig i Waffen-SS.⁴⁵ En av författarna till Sällskapets bok från 1997, Carin Cederberg med examen från Östasienlinjen i koreanska, har sin bakgrund i svenska avdelningen av högerextrema Enighetskyrkan, mest känd

40 "Julhälsningar", *Den Svenske Folksocialisten* 51-52/1943. Se även avskrift av upprop från Antisemitiska Kamputskottet avsänt den 28/4 1944 i Allmänna Säkerhetstjänstens arkiv, RA, Stockholm, vol. F5DC4, där det bland annat står att läsa: "...efter den judiska invasionen av tiotusentals semiter, som drabbat vårt land efter krigsutbrottet, har den judiska faran i vårt land antagit fruktansvärda proportioner. För varje nationellt och antisemitiskt kännande svensk står det klart, att upplysningsverksamheten mot judendomen i vårt land måste kraftigt stegras...Med antisemitisk kamphälsning Åke Ek."

41 "Två nazister åtalas för vapenstöld", *Arbetaren* 8/6 1946.

42 Bland annat Lennart Hansson. Se "Med Lindholm till seger!", *Ungt Folk* 2/1942.

43 Tobias Hübinette, *WACLs svenska sektion - extremister eller antikommunister?*, opublicerat självständigt arbete, Institutionen för orientaliska språk, Stockholms universitet, VT1999.

44 "Ett stridsflyg i Fjärrkarelen", *Nysvensk Tidskrift* 4/1943.

45 "Midvinterhälsningar", *Ungt Folk* 11/1941.

som Moonkyrkan.⁴⁶ Kyrkans kanske mest framträdande medlem i Sverige är journalisten och Koreakännaren Tommy Hansson, under 1990-talet redaktör för Korea Centers *Aktuellt om Korea*⁴⁷, och numera redaktör för den högerextrema tidskriften *Contra*.

Den japanska kopplingen

Den svenska nationalsocialismen har en särskild relation till Japan. Umgänge mellan svenska nazister och japaner skedde redan under krigsåren genom Svensk-japanska sällskapet där sådana namnkunniga på yttersta högerkanten som Hedin och Essén, professor Gerhard Lindblom, advokat Sten S:son Ankarcrona och amiral Charles de Champs hittades.⁴⁸ Japaner tillhörande legationen i Stockholm var också inblandade i nazispionaffären Jane Horney. Dessutom var en av de mest legendariska svenska gammelnazisterna, Carl-Göran Borgenstierna, frivillig i Waffen-SS under krigets sista år och aktiv nazist intill sin död 1995, skallsamlare, grovt kriminell och porrklubbsägare samt ökad som allt ifrån kvinnomördaren Olle Möllers försvarare till obducentens juridiske ombud i styckmordrättegången och Palme-mordets andlige ledare, gift med en japansk kvinna.

Själv minns jag en skinheadliknande man som började läsa japanska samtidigt som mig själv hösten 1997, antagligen lockad av samurajkulturens våldsdyrkan och japansk militarism, och i samband med att min doktorandtjänst tillsattes cirkulerade bland anställda på institutionen en skandalartikel från den radikalkonservativa tidskriften *Salt*. Dessutom förekommer regelbundet propagandamaterial från högerextrema Europeiska Arbetarpartiet på institutionen.

En alldeles egen historia i sammanhanget är Scandinavia-Japan Sasakawa Foundation från 1986, uppkallad efter framlidne donatorn Ryoichi Sasakawa, som med prinsessan Christina som vice ordförande delar ut medel åt forskare och studenter i Sverige och även på institutionen.

Tillsammans med sin högra hand, yakuza-bossen Yoshio Kodama, var Sasakawa något av den japanska fasciströrelsens grand old man. 1931 bildade han Kokusai Taishuto vars medlemmar klädde sig i svarta skjortor, och han erhöll även vid ett tillfälle personlig audiens hos Mussolini i Rom, enligt Sasakawa "den fullkomliga fascisterna". I samband med kapitulationen klassades Sasakawa av amerikanerna som krigsförbytare av A-klassen. Efter alltför få år (1945-48,

⁴⁶ Carin Cederberg, "Skolbarn i vår tid: Trött på att läsa, saknar kontakt, utan framtidshopp", *Nytt Hopp Special*/1979. Andra exempel på studenter som läst Östasienlinjens koreanska inriktning med medlemskap i Enighetskyrkan är Georg Isacson och Per Nylén.

⁴⁷ Se bland annat Tommy Hansson, "Kim Dae-jung i Stockholm", *Aktuellt om Korea* 21 (1994), 6.

⁴⁸ Yuriko Onodera, *Mina år vid Östersjön* (Stockholm, 1993), 99-105.

frisläppt "i brist på bevis") i Sugamo-fängelset där han satt av sin tid tillsammans med blivande premiärminister Kishi Nobosuke, också han klassad som krigsförbrytare av värsta klassen, blev han en del av det japanska efterkrigsetablissemanget och bildade den nyfascistiska organisationen Zenai Kaigi. 1959 fick han genom ett beslut av just premiärminister Nobosuke monopol på spelandet på båttävlingar i Japan vilket kom att göra honom enormt förmögen. "Jag är världens rikaste fascist", brukade Sasakawa säga, samtidigt som han fungerade som ledare för den koreanska Moon-kyrkans japanska församling och ordförande för den japanska avdelningen av World Anti-Communist League.⁴⁹

Nynazister och populister

Dagens militanta nationalsocialism föddes under första hälften av 1980-talet med skinheadkulturens ankomst till Sverige och upprättandet av Nordiska Rikspartiets så kallade Riksaktionsgrupper, RAG.⁵⁰ Partiets RAG-ledare Staffan Winlöf från Växjö var under en period "nynazisternas ledare" i svensk media efter att ha lett den i kravaller urartade demonstrationen i hemstaden i april 1985. En mindre känd sida av Winlöf var dennes studier i flera asiatiska språk vid Lunds universitet med thailändska som huvudämne, och idag är han direktör för Bangkoks största kampsportscenter.⁵¹

Unga nationalsocialister av idag har överhuvudtaget en ambivalent hållning till Asien och asiater bosatta i Sverige. Många är historierna om lokala skinheadgång som träffas och håller möten på kinesiska restauranger, medan andra har fruar som är adopterade från Korea. I kretsarna kring Vitt Ariskt Motstånd i början av 1990-talet hittades en thailändsk kvinna, en av de mer framträdande danska nationalsocialisterna, Thomas Nakaba, har en japansk far,⁵² och nyligen publicerade sig en adopterad man från Sri Lanka i Nysvenska Rörelsens tidskrift.⁵³

⁴⁹ Uppgifterna om Sasakawas liv är tagna ur Scott Anderson & Jon Lee Anderson, *Inside the League. The shocking exposé of how terrorists, Nazis and Latin American death squads have infiltrated the World Anti-Communist League*, (New York, 1986), 60-70.

⁵⁰ Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 1980-1997. Den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna* (Stockholm, 1998). NRP-avdelningen i Växjö förekom ofta i kriminella sammanhang, se bland annat B133/86, DB276, Växjö tingsrätt.

⁵¹ "Han vill ge thaiboxningen en kick", *Smålands-Posten* 26/7 2001.

⁵² Uppgifterna kommer från personliga erfarenheter samt från samtal med forskare, journalister och poliser som ägnar sig åt att kartlägga den nationalsocialistiska rörelsen.

⁵³ Martin Johansson, "Funderingar kring adoptionsproblematiken", *Nysvensk Tidende* 5/2000.

Den andra sidan av den svenska rasideologiska rörelsen är den uppsjö av parlamentariska grupper som ofta betecknas som populistpartier.⁵⁴ De mest kända av dessa på senare år har varit Ny Demokrati och Sverigedemokraterna. I dessa kretsar hittas en salig blandning av missnöjda småföretagare och LO-arbetare, avhoppade politiker på dekis och ett antal ständigt återkommande rättshaverister.

Inför riksdagsvalet 1998 bildade Ian Wachtmeister det invandrarfientliga partiet Det nya partiet. På dess riksdagslista hittades docent Lars Berglund, sinolog och konstvetare samt tidigare intendent vid Östasiatiska museet.⁵⁵ Berglund har även profilerat sig som skribent i den radikalkonservativa tidskriften *Salt*, organ för den nykonservativa höger som håller på att växa fram bland akademiker i landet och som hyllar "fosterlandet", "familjen" och "försvaret" och hatar allt som heter "feminism", "mångkultur" och "pöbelvälde".⁵⁶

Ett försök till en förklaring

Vad är det då som driver dessa nazister och högerextremister till Asien, eller omvänt dessa forskare och skribenter till nationalsocialism och extremhöger? Det handlar uppenbart om en beundran för Asien, en tradition som sinologen Raymond Dawson har spårat tillbaka till upplysningstiden.⁵⁷ Kina och snart även Japan⁵⁸ blev en symbol för konservativa krafterns längtan efter det förmoderna och feodala, den "naturens ordning" som ofta översätts med konfucianismen som statsideologi. Denna hållning kan hittas hos både Kjellén och Essén som räknades som ärkekonservativa redan på sin egen tid, och bland många av dagens asiatiskt inspirerade new age-rörelser från krishnaiter och jungianer till zenbuddhister.

Sida vid sida med denna beundran hittas också en fruktan för den "gula faran" i Östasien, den enda geopolitiska region som ansågs vara i paritet med Väst civilisationsmässigt och som därför

54 Anna-Lena Lodenius, *Populism, makt, demokrati* (Stockholm, 1999).

55 Fredrik Mellgren, "Multikultur inget för d", *Svenska Dagbladet* 24/4 1998.

56 Se programförklaringen i *Salt* 1/1999 som också innehåller Berglunds artikel "Konstig samtid".

57 Raymond Dawson, *The Chinese chameleon. An analysis of European conceptions of Chinese civilization* (London, New York & Toronto, 1967).

58 För Japans del, se Ian Littlewood, *Japan - myten, kulturen och människorna* (Malmö, 1997), och för japanologers fixering vid zenbuddhismen och dess kopplingar till japansk extremhöger, se Robert H. Sharf, "The Zen and Japanese nationalism", i Donald S. Lopez Jr. (red.), *Curators of the Buddha. The study of Buddhism under colonialism* (Chicago & London, 1995), 107-60.

automatiskt räknades som den framtida fienden.⁵⁹ På så sätt var det nödvändigt för västerländska forskare och skribenter att hålla sig à jour med vad som hände i denna del av Asien. Och är det inte just därför som institutioner för “orientaliska” språk fortfarande existerar i Väst - att studera “orientalerna” för att ta reda på vad dessa har för sig?

1995 visades Hollywood-filmen *Sju år i Tibet* som handlade om Heinrich Harrer, en österrikisk nazist, SS-Oberscharführer och tibetolog, och utsänd av Himmler på 1940-talet för att finna den “vita Laman” i “Shangri-La” och den ariska rasens ursprung.⁶⁰ Detta motiv, vetenskapligt uttryckt att finna indo-européernas urhem, blev för Asienforskarna något av en besatthet.⁶¹ Indologerna har spelat en avgörande roll i framväxten av rastänkandets och den ariska mytens historia där språklig släktskap okritiskt också har fått betyda kulturell och biologisk, medan buddhologer har velat se buddhismen som en sann “arisk” religion, i vissa fall till och med av antikt grekiskt ursprung, till skillnad från den “judiska” kristendomen. Urhemsmotivet går fortfarande att hitta hos dagens Centralasienforskare med sin fixering vid sakas och tocharerna,⁶² och hos nutida indologer med sin starka betoning på det klassiska Indien med

⁵⁹ För en allmän historik om gula faran-motivet, se Heinz Gollwitzer, *Die gelbe Gefahr. Geschichte eines Schlagworts. Studien zum imperialistischen Denken* (Göttingen, 1962).

⁶⁰ Föreställningar om den vita rasens ursprung behandlas av Bernt Skovdahl i *Skeletten i garderoben. Om rasismens idéhistoriska rötter* (Tumba, 1996), 54-56, och om tibetologerna och rasideologiska Tibetmyter, se Renate Koller & Markus Vock, *Traumwelt Tibet. Westliche Trugbilder* (Bern, Stuttgart & Wien, 2000), 35-93.

⁶¹ För en hel avhandling om ämnet, se Stefan Arvidsson, *Ariska idoler. Den indoeuropeiska mytologin som ideologi och vetenskap* (Stockholm & Stehag, 2000), och om buddhologerna, se Gustavo Benavides artikel om tibetologen och fascisten Giuseppe Tucci, “Giuseppe Tucci, or Buddhology in the age of Fascism”, i Donald S. Lopez Jr. (red.), *Curators of the Buddha. The study of Buddhism under colonialism* (Chicago & London, 1995), 161-96.

⁶² Joakim Enwall, “Mot Yar-tonguz - Den svensk-kinesiska Takla-makan-expeditionen 1994”, *Orientaliska Studier* 86-87/1995, Staffan Rosén, “Sidenvägen och svensk centralasienforskning”, *Kungl. Vitterheys Historie och Antikvitets Akademiens Årsbok 1995*, 143-55, och Håkan Wahlquist, “Sven Hedin - en upptäcktsresande som arkeolog och etnograf”, i Wilhelm Östberg (red.), *Med världen i kappsäcken. Samlingarnas väg till Etnografiska museet* (Borås, 2002), 235-254. I den förstnämnda artikeln hittas passager som: “Särskilt gripande fann vi en grav från Jazluq vid Cherchen, daterad till 1000 f.Kr., som innehöll en mumifierad ung kvinna med avhuggna armar och ben. Invid henne låg ett fyramånaders spädbarn och mitt i graven hade en treårig gosse stuckits ned med huvudet före. Kvinnans ljusa hår var fortfarande bevarat och på ansletsdragen syntes tydligt att de var av kaukasisk ras.”, i den andra artikeln talas det om dessa mumiers “genetiska släktskap med Västerlandet”, och i den tredje texten “...att Xinjing för 3000 år sedan hyste en indoeuropeisk befolkning.”

sanskrit och krigiska arier,⁶³ medan förespråkare för den “ariske Buddha” hittas i indologer som dansken Christian Lindtner, också känd som Förintelseförnekare.⁶⁴

Även vår tids nationalsocialister visar då och då en öppen beundran för Östasien som tolkas som en region där både “rasrenhet” och “ledarprincip” råder. 1996 publicerade den amerikanska nationalsocialistiska tidskriften *Resistance* ett samtal mellan den kanadensiske nazistideologen George Eric Hawthorne och Andrew Oswald, en afro-amerikansk muslim tillhörande Nation of Islam, där de båda öppet hyllar den snabba industrialiseringen i både Kina och Sydkorea som de underförstått ser som ett naturligt resultat av en “asiatisk nationalsocialism”.⁶⁵

Ibland kan dock alliansen mellan högerextremism och Asien bli en aning löjlig, som när MR Crompton, gästprofessor vid Seoul National University, för något år sedan publicerade ett öppet försvar för förintelseförnekare som David Irving i en tidskrift i Korea,⁶⁶ något som han aldrig hade vågat göra i en västerländsk publikation och därmed riskerat uppenbara sanktioner från en “politiskt korrekt” universitetsledning i form av uteblivna medel eller till och med ett avskedande.

⁶³ För en bakgrund till indologins avgörande betydelse för utvecklandet av den ariska myten, se Kai Friese, “The Aryan handshake”, *Transition* 83 (2000), 4-35.

⁶⁴ Se Lindtners hemsida, <http://www.lindtner-myhre.dk/holocaust.htm>

⁶⁵ George Eric Hawthorne, “Interview with a Black nationalist”, *Resistance* Spring/1996.

⁶⁶ MR Crompton, “Finkelstein and the Holocaust”, *Korea News* 17/11 2000.